Aukje Sannen, Patrick van Iperen

Trimbos instituut

Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Scanner alcohol – en drugsgebruik en preventie op Schiermonnikoog

Huidige situatie en richtingen voor preventie

december 2022

Colofon

Projectuitvoering
Aukje Sannen
Patrick van Iperen

Projectleider
Patrick van Iperen

Advies
Jeroen de Greeff

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030-297 11 00
F: 030-297 11 11

© december 2022 Trimbos-instituut, Utrecht. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoud

Inleiding 4
1. De opzet van het onderzoek 5
1.1 Over de Scanner 5
1.2 Onderzoeksvragen 5
1.3 Onderzoeksinstrumenten 5
Deskresearch 5
Interviews met lokale stakeholders 5
Focusgroep met jongeren 6
Focusgroep met volwassenen en ouderen 6
2. Resultaten: hoe staat het met alcohol- en drugsgebruik en preventie op Schiermonnikoog? 7
2.1 Alcohol- en drugsgebruik 7
2.2 Alcohol- en drugspreventie 12
3. Conclusies 19
3.1 Alcohol- en drugsgebruik 19
3.2 Alcohol- en drugspreventie 21
4. Aanbevelingen 23
5. Bijlagen 26

Inleiding

De gemeente Schiermonnikoog heeft het Trimbos-instituut in augustus 2022 gevraagd om de stand van zaken rondom het alcohol- en drugsgebruik op het eiland in kaart te brengen en op basis daarvan een handelsperspectief voor een preventieve aanpak te schetsen voor Schiermonnikoog. De gemeente wenste dit in kaart te brengen middels de Scanner Alcohol en Drugs, een methodiek voor kwalitatief onderzoek. De aanleiding voor dit verzoek is dat er op het eiland enkele incidenten hebben plaats gevonden waar alcohol en drugs een rol hebben gespeeld en dat er zorgen zijn rondom het alcohol- en drugsgebruik op het eiland. Daarnaast wil de gemeente een meerjarige aanpak op het gebied van alcohol- en drugspreventie wil ontwikkelen. De Scanner richt zich op de leeftijdscategorie 12-100 jaar. De resultaten van de Scanner geven Schiermonnikoog een beeld of de zorgen terecht zijn en bieden de gemeente en haar samenwerkingspartners handvatten voor een mogelijke aanpak.

Voor de uitvoering van de Scanner is gekozen voor een light variant, omdat Schiermonnikoog een kleine gemeente is. Hierdoor kon ook aan de wens van de gemeente worden voldaan om op korte termijn een rapport te willen hebben. Wij danken de gemeente voor hun inzet om de uitvoering van deze Scanner ook in een zo kort als mogelijk tijdsbestek te laten verlopen. In deze rapportage leest u over de opzet van het onderzoek (hoofdstuk 1) en de resultaten (hoofdstuk 2). Het rapport sluit af met onze conclusies (hoofdstuk 3) en aanbevelingen (hoofdstuk 4).

1. De opzet van het onderzoek

1.1 Over de Scanner

De Scanner is een beproefde onderzoeksmethodiek om op een kwalitatieve manier de lokale situatie rondom middelengebruik en oplossingsrichtingen in kaart te brengen. Het instrument is gebaseerd op de wetenschappelijk onderbouwde Rapid Assessment and Respons methode van de Wereldgezondheidsorganisatie.

In de Scanner voor de gemeente Schiermonnikoog is gebruik gemaakt van documentonderzoek, interviews met lokale stakeholders (zie tabel 1 op de volgende pagina), een focusgroep met jongeren (tot 16 jaar) en een focusgroepen met volwassenen (18-67) en ouderen (67+).

1.2 Onderzoeksvragen

Met deze Scanner wordt op een kwalitatieve manier 1) de stand van zaken omtrent het gebruik van alcohol en drugs op Schiermonnikoog in kaart gebracht en 2) worden mogelijke denkrichtingen voor het opzetten van een duurzame preventieve aanpak om het alcohol- en drugsgebruik te verminderen in kaart gebracht. Hiervoor staan bij de uitvoering van de Scanner de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Welke informatie over alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog is er beschikbaar in bestaande onderzoeksrapporten, registraties en beleidsnota's?
2. Welke kennis hebben (lokale) ketenpartners over het alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog?
3. Wat weten jongeren, volwassenen en ouderen zelf over het alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog?
4. Hoe zou preventie van het alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog volgens de ketenpartners, jongeren, volwassenen en ouderen eruit moeten zien? En welke bijdrage kunnen de verschillende partijen leveren?

1.3 Onderzoeksinstrumenten

Deskresearch

Voor de deskresearch stelde de gemeente beleidsdocumenten en onderzoeksrapporten beschikbaar. Het overzicht hiervan is te vinden in bijlage 1 van deze rapportage. Deskresearch heeft als doel om de beschikbare data over het alcohol- en drugsgebruik en preventie in reeds bestaande rapporten en beleidsplannen in kaart te brengen (onderzoeksvraag 1). Dit geeft een eerste beeld van de huidige situatie rondom alcohol en drugs op het eiland. Daarnaast geeft het inzicht in welke vragen er in de interviews met stakeholder, het groepsgesprek met jongeren en de focusgroep met volwassenen en ouderen kunnen worden gesteld.

Interviews met lokale stakeholders

Het doel van de interviews is om in kaart te brengen welke kennis stakeholders hebben over het alcohol- en drugsgebruik, welke aanpakken voor alcohol- en drugspreventie zij kennen op Schiermonnikoog, welke oplossingsrichtingen volgens hen zinvol zijn en welke bijdrage zij zelf kunnen leveren (onderzoeksvraag 2 t/m 4).

Voor de interviews is een topiclijst ontwikkeld (zie bijlage 2) op basis van de onderzoeksvragen en het documentenonderzoek. De partijen in onderstaande tabel zijn geïnterviewd. Op 21, 22 en 23 november 2022 zijn er acht interviews afgenomen van gemiddeld een uur. Voorafgaand aan de interviews is toestemming voor opname verleend. De onderzoekers hebben de gesprekken ter plekke opgetekend en waar nodig aangevuld op basis van de audio-opnamen.

Tabel 1. Interviewpartners

	Functie
Gesprek 1	Horecaondernemer
Gesprek 2	Twee politieagenten
Gesprek 3	GGD Fryslân jeugdverpleegkundige
Gesprek 4	Zorgcoördinator en docent Inspecteur Boelensschool
Gesprek 5	Huisarts
Gesprek 6	Maatschappelijk werker
Gesprek 7	Preventiewerker VNN
Gesprek 8	Ouderenwerker

Focusgroep met jongeren

Het doel van het groepsgesprek is om te horen van jongeren van het eiland hoe zij denken over alcohol- en drugs(preventie) op Schiermonnikoog (onderzoeksvraag 3 en 4). Hiervoor is een topiclijst opgesteld op basis van de onderzoeksvragen en de deskresearch. Het groepsgesprek vond plaats op 22 november 2022.

De onderzoekers hebben de gesprekken ter plekke opgetekend en waar nodig aangevuld op basis van de audio-opnamen. Van alle jongeren is door een ouder toestemming gegeven om deel te nemen aan het groepsgesprek en om de informatie uit de gesprekken te gebruiken voor deze rapportage.

Focusgroep met volwassenen en ouderen

Het doel van de focusgroep is om het beeld dat uit het documentenonderzoek en een deel van de interviews naar voren komt te toetsen bij volwassenen en ouderen. Daarnaast is het doel om in kaart te brengen welke oplossingsrichtingen volgens hen zinvol zijn (onderzoeksvraag 3 en 4).

De topiclijst is gevormd op basis van de onderzoeksvragen en de deskresearch. Op dinsdag 22 november vond de focusgroep plaats. De onderzoekers hebben de gesprekken ter plekke opgetekend en waar nodig aangevuld op basis van de audio-opnamen. Alle gesprekspartners gaven de onderzoekers toestemming de informatie uit de gesprekken te gebruiken voor deze rapportage.

2. Resultaten: hoe staat het met alcohol- en drugsgebruik en preventie op Schiermonnikoog?

2.1 Alcohol- en drugsgebruik

Voor het in kaart brengen van het alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog hebben we gebruik gemaakt van bestaande registraties en cijfers, gesprekken met professionals en de focusgroepen met inwoners van het eiland. In dit onderdeel geven we de uitkomsten van de deskresearch en de antwoorden van de ketenpartners en focusgroepen over het drugsgebruik op Schiermonnikoog weer.

Uit de bestaande registraties en cijfers valt het volgende op te maken (*tussen haakjes het document waarnaar wordt verwezen uit bijlage 1*):

- Uit de GGD Gezondheidsmonitor V&O 18-64 jaar (1) blijkt dat overmatig[1] en zwaar[2] drinken significant vaker voorkomt onder volwassenen van de Waddeneilanden dan onder inwoners van heel Friesland. Waarbij het gebruik in Friesland al hoger ligt ten opzichte van de rest van Nederland[3]. Ook het recente cannabisgebruik (laatste vier weken) ligt significant hoger. Uit de GGD Gezondheidsmonitor V&O 65+ (2) blijkt dat overmatig drinken onder ouderen op de Waddeneilanden ook significant vaker voorkomt dan onder dan andere inwoners uit Friesland. Er bestaat geen separaat beeld voor Schiermonnikoog.

Tabel 2. Alcohol- en drugsgebruik volwassenen Friesland en de Waddeneilanden (2020)

Alcohol en drugs	Friesland 18-64	Waddeneilanden 18-64	Friesland 65+	Waddeneilanden 65+
Overmatig drinken	18%	26%	16%	21%
Zwaar drinken	11%	16%	5%	6%
Ooit cannabis	25%	28%	-	-
Recent cannabis	4%	7%	-	-
Ooit harddrugs	10%	13%	-	-
Ooit lachgas	11%	11%	-	-

- Uit de Jeugdgezondheidsmonitor 2019 (3) van de GGD blijkt dat bijna 40% van de schoolgaande jeugd op de Waddeneilanden recent alcohol heeft gedronken. Een kwart van de schoolgaande jeugd dronk recent 5 glazen of meer op één avond en 20% van de jongeren is de afgelopen vier weken dronken geweest. Er zijn hierbij geen significante verschillen met de schoolgaande jeugd uit heel Friesland. Het alcoholgebruik in Friesland en op de Wadden ligt hoger dan het gebruik onder jongeren in heel Nederland (RIVM Gezondheidsmonitor Jeugd 2019).

- Het gebruik van cannabis onder de schoolgaande jeugd van de Waddeneilanden ligt significant lager dan die van heel Friesland. Het gebruik van harddrugs op de Wadden is iets lager dan in heel Friesland, maar niet significant. Het betreft gemiddelde cijfers over de hele leeftijdsgroep; het gebruik van alcohol en drugs onder 12-14 jarigen is lager dan in de groep 15- tot 18-jarigen (4).

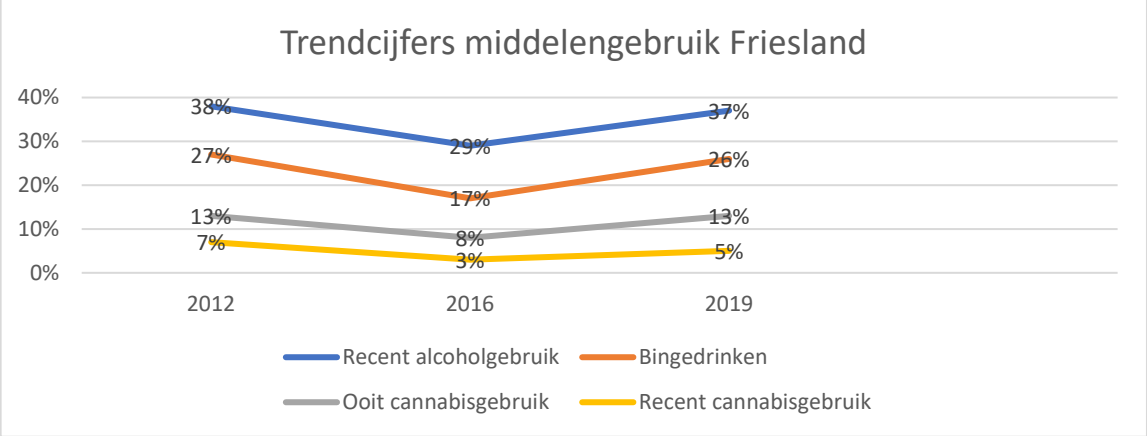
[1] Overmatig drinken: (meer dan 14 glazen per week voor mannen en meer dan 7 glazen voor vrouwen)
[2] Zwaar drinken (minstens 1 keer per week 6 glazen of meer (mannen) of 4 glazen (vrouwen))
[3] In 2019 was het percentage 'zwaar' drinken en 'overmatig' drinken 8,5% onder Nederlandse volwassenen. 79,1% van de volwassen Nederlanders drinkt alcohol. Volgens de WHO is geen enkel niveau van alcoholgebruik veilig voor de gezondheid.

Tabel 3. Alcohol en drugsgebruik jongeren Friesland en de Waddeneilanden (2019)

Alcohol en drugsgebruik klas 2 en 4 VO	Friesland	Waddeneilanden
Ooit alcohol gedronken: heel glas of meer	41%	42%
Alcohol gedronken: slokjes/heel glas of meer (laatste 4 weken)	37%	38%
Bingedrinken: 5 of meer drankjes per gelegenheid (laatste 4 weken)	26%	27%
Ooit aangeschoten of dronken geweest	34%	34%
Ooit cannabis gebruikt	20%	20%
Recent cannabis gebruikt (laatste 4 weken)	13%	7%
Ooit harddrugs gebruikt	5%	1%
Recent harddrugs gebruikt (laatste 4 weken)	7%	3%
Ooit lachgas gebruikt	3%	2%
Recent lachgas gebruikt (laatste 4 weken)	2%	1%

- Uit de trendcijfers over middelengebruik onder Friese jongeren tussen 2012 en 2019 blijkt dat er tussen 2012 en 2016 een daling heeft plaatsgevonden van het drank- en drugsgebruik onder jongeren, maar dat deze in 2019 weer op het niveau is van 2012 (4):

Grafiek 1. Trendcijfers middelengebruik Friesland

- De professionals geven aan dat het drugsgebruik onder jongeren en jongvolwassenen op Schiermonnikoog sinds de coronacrisis is toegenomen. Er zijn geen recente cijfers die deze toename onderbouwen, het drugsgebruik in Friesland en Nederland in 2021 verschilt niet significant met het gebruik van 2019. Voor de Waddeneilanden zijn voor 2021 geen aparte cijfers beschikbaar.

Jongeren en alcoholgebruik

De gesprekken met professionals en de focusgroepen met volwassenen en jongeren bevestigen het beeld dat uit de cijfers komt. Eigenlijk iedereen zegt dat er op Schiermonnikoog flink wordt gedronken. En dat veel jongeren op jonge leeftijd in aanraking komen met alcohol. Ze zien het om zich heen gebeuren, thuis bij ouders, in de vriendengroep (die vaak bestaat uit jongeren van verschillende leeftijden), bij (jeugd)festiviteiten op het eiland of in de horeca waar ze al vanaf jonge leeftijd werken. Sommige kinderen krijgen al op jonge leeftijd van hun ouders thuis alcohol

aangeboden, meestal bij feestelijke gelegenheden. Op school zijn leerlingen soms niet fit op maandagochtend, vooral degenen die in de horeca werken, maar er zijn vanuit de professionals geen signalen dat de schoolprestaties er onder lijden.

Er zijn ouders die geen regels afspreken met hun kinderen over alcoholgebruik of tijden waarop zij 's avonds thuis moeten zijn. Verschillende respondenten vinden dat er best veel jonge kinderen nog laat op straat zijn. Veel ouders vinden het prima dat hun minderjarige kinderen drinken. Toch blijkt op basis van de antwoorden van de respondenten dat er voorzichtig wel meer draagvlak voor NIX18 is ontstaan. In de horecagelegenheid waar naast jongvolwassenen ook jongeren onder de 18 en onder de 16 komen, wordt de leeftijdsgrens volgens respondenten wisselend nageleefd aan de bar. Daarnaast zien ze dat er sprake is van wederverstrekking: 18-plussers halen alcohol voor hun jongere leeftijdgenoten.

Vanaf 16 jaar gaat het alcoholgebruik bij veel jongeren al snel omhoog. Ze hebben vaak zelf een inkomen uit bijbaantjes. Per avond drinken deze jongeren volgens de respondenten een flink aantal glazen. Het verschilt per respondent wat zij als 'veel drinken of een flink aantal glazen' beschouwen. Het alcoholgebruik vindt meestal plaats in de weekenden. Het drinken gebeurt thuis, in de bunker en op andere plekken op het eiland; volgens een aantal respondenten ook bij de nazit na het werk in de horeca.

Jongvolwassenen en alcoholgebruik

Het alcoholgebruik begint al jong, maar zeker boven de 18 kent het drinken overmatige of zware drinkpatronen (zie pagina 7), zeker als ze in de horeca werken en van uitgaan houden. Vijftien glazen bier op een avond is geen uitzondering. Jongeren die in coronatijd 18 zijn geworden, zorgen nu voor extra problemen (gezondheidsincidenten en overlast) omdat zij enerzijds het uitgaan een tijdje hebben moeten missen en daardoor 'los willen gaan'. Anderzijds hebben zij niet geleerd hoe je je in de horeca gedraagt en hoe je met alcohol omgaat. Van mensen die in de horeca wegens wangedrag buiten worden gezet is de groep 18-21 jarigen het grootst. Het gaat dan om zowel eilander jongeren als studenten en jongeren van de wal. Ingrijpen bij dronkenschap gebeurt niet altijd. Een respondent noemt het dilemma dat je dan op straat gedoe krijgt, zeker als het om iemand uit een groep gaat.

Er zijn enkele groepen jongvolwassenen die vaker worden benoemd door de respondenten die veel drinken. Hieronder lichten we dit toe.

Studenten en andere bezoekers van het eiland

Een probleem dat veel genoemd wordt is het feit dat er toeristen – veelal studenten uit Groningen, maar ook andere vriendengroepen - naar het eiland komen om flink de bloemetjes buiten te zetten. Het is bekend dat dat kan op Schiermonnikoog. Ze lijken het eiland te beschouwen als een no limits zone. Deze groepen drinken grote hoeveelheden alcohol, soms gepaard gaand met drugs en sommige groepen misdragen zich. Ze beginnen al met drinken op of onderweg naar de boot, en dat gaat door in de horeca en, in het geval van de studenten, in de kampeerboerderijen waar ze logeren. Daar wordt geen alcohol verkocht maar de bezoekers bestellen of halen vele kratten bier en/of nemen dit mee vanaf de wal. Kampeerboerderijen zouden borgsommen van 1500 euro vragen voor de kosten van de mogelijke schade. Deze zouden zonder problemen worden betaald.

Horecamedewerkers

Ook het horecapersoneel wordt vaak genoemd als bron van zorg. Dat zijn vaak jongvolwassenen die dikwijls van de wal komen en in het seizoen op het eiland werken. Ze wonen samen in personeelshuizen waar het ontbreekt aan toezicht en afspraken over drank- en drugsgebruik. Een respondent geeft aan dat ook in de personeelshuizen flink wordt gedronken en dat er drugs wordt gebruikt tijdens de afterparty's. Er wordt vaak benoemd dat zij flink drinken en dat een deel van hen betrokken is (geweest) bij de bunkerfeestjes en drugsgebruik. Met de bunker wordt verwezen naar een van de grotere bunkers in de duinen waar volgens respondenten geregeld illegale feestjes plaats hebben gevonden. In de winter zijn er volgens de jongeren geen bunkerfeestjes (geweest). De gemeente geeft aan dat de oorzaak van het ontstaan van de bunkerfeestjes lag in het sluiten van de (nacht)horeca in 2020 en 2021 in verband met corona. De coronamaatregelen zijn sinds het voorjaar van 2022 opgeheven, waardoor de (nacht)horeca weer open is. De gemeente geeft aan dat de bunkerfeestjes daardoor niet meer hebben plaatsgevonden.

Eilandjongeren die aan wal naar school gaan

Jongeren van 16 die aan de wal een (vervolg)opleiding volgen moeten op jonge leeftijd zelfstandig zijn. Ze wonen in studentenhuizen met ook oudere studenten, zonder toezicht. Bij de voorbereiding door de Inspecteur Boelensschool op deze overgang lijkt omgang met middelengebruik geen onderwerp van gesprek. Deze jongeren komen in het weekend naar huis en gaan dan ook uit op het eiland. Een van de respondenten zegt dat het goed is dat de jongeren naar de wal gaan en hun blik kunnen verruimen buiten de gemeenschap van Schiermonnikoog.

Volwassenen en ouderen en alcoholgebruik

Op een eiland dat voor toeristen aantrekkelijk is zoals Schiermonnikoog vervijfvoudigt in de zomer het inwoneraantal. Het horeca aanbod is dan ook relatief groot en de horeca is de grootste werkgever, ook voor volwassenen. Er zijn bovendien tal van activiteiten op het eiland waarbij het gebruikelijk is om (na afloop) een drankje te drinken. Veel van het verenigingsleven speelt zich in de horeca af: dartclubs, biljartclubs, het koor. Zowel volwassenen als ouderen zijn in de horeca te vinden. Bij alle festiviteiten gaat de tap open, ook als het kinder- of jeugdactiviteiten betreft. Na raadsvergaderingen wordt op het gemeentehuis alcohol geserveerd en ook elders worden vergaderingen 'afgepilst'. Een respondent ziet echter dat bij brandweer en KNRM de jongere garde tot 40 jaar minder drinkt wat kan suggereren dat de norm al begint te veranderen. In de winter komen de mensen bij elkaar thuis onder het genot van een hapje en drankje. (Jong-)volwassenen komen dan ook nog vaker dan jongeren in aanraking met alcohol. Gevraagd naar wat respondenten bedoelen met veel drinken, zeggen zij: structureel drinken, dagelijkse routine, vijf tot acht glazen per avond of een fles wijn.

Drugs

Volgens de respondenten komt het drugsgebruik op het eiland het vaakst voor onder jongvolwassen toeristen en horecamedewerkers die van de wal komen. Hoewel minder vaak genoemd gebruiken jongvolwassen eilanders ook drugs. Er worden verschillende drugs gebruikt: 'van alles, blowen, pillen, coke'. Ook GHB wordt genoemd door een enkele respondent. De drugs worden van de wal meegenomen en doorverkocht vermoedt men. Dat zou volgens enkele respondenten ook door horeca personeel onderling gebeuren.

Plaatsen waar drugs het meest gebruikt worden zijn: de bunker, op straat, het strand en de personeelshuizen. Voorheen gebeurde dit ook bij de kinderboerderij. Dit zijn dus vooral plaatsen

waar geen toezicht is op het drugsgebruik. Vanuit de horeca wordt aangegeven dat zij tegen drugs zijn en optreden wanneer zij drugsgebruik waarnemen. Een respondent noemt ook thuisgebruik en gebruik op feestjes. De meeste personen die drugs gebruiken zijn 18+, maar een enkeling is 16 of 17 jaar. Hasj en wiet wordt door een enkele respondent ook wel bij 15- en 16-jarigen gezien. Enkele respondenten suggereren dat er meer (problematisch) drugsgebruik is dan de eilanders zullen toegeven. Dit komt volgens deze respondenten vooral doordat het drugsgebruik gebeurt op plekken waar geen toezicht is en de respondenten er daarom niet altijd een goed beeld van hebben.

Problemen door alcohol en drugs

Op de vraag of men begrijpt dat de gemeente werk wil maken van alcohol- en drugspreventie beantwoorden de respondenten bevestigend. Al is er een die met enige aarzeling toegeeft dat de vraag 'een spiegel voorhoudt': hoewel het probleem niet groter lijkt dan op het vasteland is de situatie op Schiermonnikoog mogelijk anders omdat de horeca de grootste werkgever is. Het is een maatschappijbreed fenomeen dat er meer alcohol wordt verkocht de laatste jaren. Maar het feit dat er zoveel horeca op het relatief kleine eiland is maakt de situatie toch wel anders dan aan de wal. Ook het feit dat iedereen alles van elkaar weet en het belangrijk vindt wat anderen er van vinden maken het lastig om problemen te benoemen of om niet mee te doen. Een sociaal isolement ligt dan op de loer.

Een aantal specifieke problemen die vaak worden genoemd:

Normalisering

Uit de gesprekken blijft hangen dat het drinken van alcohol zodanig is ingeburgerd dat de meeste volwassen inwoners en kinderen met wie we spraken weinig problemen zeggen te zien als gevolg van het alcoholgebruik, althans geen gezondheidsproblemen. De meeste professionals maken zich echter (ernstig) zorgen over de gevolgen voor de mentale en fysieke gezondheid van de inwoners. Sommige volwassenen in de focusgroep maken zich wel zorgen om de jeugd en pleiten voor preventie van excessief drankgebruik onder de jeugd. Enkele respondenten zien wel overlast als gevolg van alcoholgebruik (zie overlast en incidenten).

Alcoholisme

Zowel de jonge als de volwassen inwoners kennen, evenals de professionals, een aantal mensen die met alcoholverslaving kampen: 'ik denk dat we allemaal wel vijf problematische drinkers kunnen aanwijzen'. Al zullen de betrokkenen het zelf niet zo snel een verslaving noemen. Een deel daarvan is ook een ouder van minderjarige kinderen. Al functioneren de meesten nog wel: 'het gaat' aldus de respondent.

Overlast en (ernstige)incidenten

Daarnaast benoemen veel respondenten de overlast en het vandalisme dat alcoholgebruik, en in mindere mate drugsgebruik, veroorzaakt in het uitgaansleven na sluitingstijd of bij hangplekken als de bunker of voorheen de kinderboerderij. Daarnaast circuleren er verhalen over excessief alcoholgebruik, over incidenten met vallen, overgeven of out gaan. Enkele respondenten (professionals en focusgroepen) benoemen dat na corona het gebruik extremer is dan normaal. Vooral bij de jonge generatie die 18 is geworden in coronatijd. Een respondent zegt dat het extreme minder wordt en weg zal ebben. Sommige respondenten maken zich zorgen over of met name minderjarige jongeren wel veilig thuiskomen na het uitgaan. Wat er in de coronazomers gebeurd is in de bunker baart meerdere respondenten zorgen. Er werd door jongvolwassenen, en in mindere mate

door 18-minners, veel gedronken en er worden drugs gebruikt. Er zijn vaak te veel mensen in een te krappe ruimte waardoor het benauwd wordt. Er is bovendien geen structureel toezicht en er wordt na afloop niet opgeruimd. Niemand voelt zich hiervoor verantwoordelijk.

Eenzaamheid en gezondheidsproblemen

Naast het samen drinken in de publieke ruimte of thuis zijn er ook stille drinkers, vaak eenzame ouderen. Zij gebruiken alcohol om hun problemen, heimwee of eenzaamheid te verzachten. Omdat dit zich achter de voordeur afspeelt, is het voor de professionals moeilijk in te schatten om hoeveel mensen het gaat. Zorgprofessionals komen in aanraking met mensen die klachten met betrekking tot fysieke of mentale gezondheid hebben die veroorzaakt of versterkt worden door alcohol. Dat zijn meestal oudere inwoners maar ook een enkele jongvolwassene. Sommige hulpverleners vermoeden dat er meer problematiek speelt dan zij op de radar krijgen. Zo benoemen de respondenten ook de volgens hen relatief grote armoede op het eiland. Dit kan een rol spelen bij het overmatig alcoholgebruik.

Problemen door drugs

Drugsgebruik is iets wat de meeste respondenten erger of enger vinden dan alcoholgebruik. Ze noemen meestal overlast door gecombineerd gebruik van drugs en alcohol. Ook hier beginnen bij sommige respondenten de zorgen pas als iemand daadwerkelijk in de zorg zit. Dat zou 'misschien een enkeling' betreffen. Enkele respondenten benoemen wel incidenten en zeggen dat er af en toe mensen laveloos afgevoerd moeten worden uit de horeca omdat er GHB in hun drankje gedaan zou zijn[4]. Op drugshandel hebben de respondenten weinig zicht. De drugs zouden vanaf de wal naar het eiland gebracht worden. Er zijn bij sommige respondenten wel enkele vermoedens over wie er bij dealen betrokken zijn.

2.2 Alcohol- en drugspreventie

Om in te zetten alcohol- en drugspreventie zijn in de bestaande beleidsdocumenten al een aantal maatregelen opgenomen die kunnen bijdragen aan het verminderen van alcohol- en drugsgebruik. Daarnaast hebben professionals en inwoners van het eiland in de focusgroepen nog aanvullende preventieve maatregelen genoemd. Deze uitkomsten geven we weer in dit onderdeel. De aanvullende preventieve maatregelen die zijn genoemd zijn niet altijd gebaseerd op wetenschappelijke kennis. in de aanbevelingen (hoofdstuk 4) doen wij voorstellen voor een preventieaanpak gebaseerd op de uitkomsten van dit onderzoek en wetenschappelijke kennis.

Aanknopingspunten voor preventie in de beleidsstukken

In de bestaande beleidsdocumenten zijn de volgende maatregelen opgenomen die kunnen bijdragen aan alcohol- en drugspreventie (*tussen haakjes naar welk document wordt verwezen uit bijlage 1*):

- In het **Toezicht- en Handhavingsbeleid** (14) is opgenomen dat wordt ingezet op het naleven van de Alcoholwet, zoals leeftijdscontroles en het niet doorschenken. Daarnaast zet de gemeente in op verantwoord alcoholgebruik en op het handhaven van gestelde vergunningsvoorwaarden. Vanwege de coronapandemie zijn er in 2020 en 2021 geen nalevingsonderzoeken (leeftijdsgrens schenken alcohol) gedaan. In 2019 is er een controle

[4] De gemeente geeft aan dat door de huisarts en ambulance niet bevestigd is dat er GHB is gevonden. Dit komt overeen met het landelijk beeld dat in onderzoeken weinig terugkomt dat mensen worden gedrogeerd, bijvoorbeeld door GHB in drankjes, zie ook de blog 'Drugs in drankjes: waarom onderzoek naar drogeren zo lastig is'.

gedaan bij zes bedrijven, waar bij 83% van de bedrijven geen overtredingen werd geconstateerd (bij één wel) (6).

- **Verslavingszorg Noord Nederland** geeft in haar verslag over de periode september 2020 – mei 2021 (10) aan dat zij op Schiermonnikoog geïnvesteerd heeft in het vergroten van de zichtbaarheid, het bieden van consultatie, het verstevigen van het contact met ketenpartners en het oppakken van (vaak) complexe problematiek. Tot mei 2021 betrof dit 12 cliënten, per augustus 2022 waren het er 20 (11). VNN pleit voor meer preventiekracht door het implementeren van het IJslands preventiemodel (tegenwoordig OKO – Opgroeien in een Kansrijke Omgeving), waarbij de bestaande faciliteiten en krachten optimaal benut worden. Ook een training 'Fris ouder' worden zou tot het preventie aanbod kunnen horen.

- In de **beleidsnota's van de gemeente**, de Waddeneilanden en de GGD Fryslân (7, 8, 9 en 15) is het terugdringen van het middelengebruik een van de speerpunten. In de nota's worden verschillende programma's genoemd die al ingezet worden (NIX18, de Nuchtere Fries en de Friese Preventieaanpak, of mogelijk ingezet kunnen gaan worden (het IJslands Preventiemodel, tegenwoordig OKO).

- De gemeente, de politie en de KHN hebben in 2015 een **horecaconvenant (12)** afgesloten. Hierin is onder andere ook matiging van het alcoholgebruik en voorkomen van hinderlijk alcoholgebruik op straat opgenomen. Op dit moment wordt er gewerkt aan een nieuw horecaconvenant. Het verminderen van het alcoholgebruik en overlast als gevolg van middelen kan daar ook weer onderdeel van worden.

- In 2022 is er een inventarisatie (13) naar de inzet van het **jeugd- en jongerenwerk** gedaan. Hieruit blijkt dat voor het jongerenwerk er de uitdaging ligt om de ouderbetrokkenheid te vergroten en antwoord te geven op de vraag hoe je met alcoholgebruik om kan gaan als ouders het geen probleem vinden. De jongerenwerker heeft een belangrijke rol bij preventie, de gemeente wordt in dit document dan ook geadviseerd om jongerenwerk met een plusvariant in te zetten. Om positief jeugdbeleid uit te voeren, samen met het de scholen en de gemeente wordt gedacht aan het IJslands Preventiemodel (OKO).

- In de beleidsdocumenten die vallen onder het **sociaal domein (17)** zetten de Noord-Friese gemeenten gemeente onder meer in op preventie en positief jeugdbeleid. Dit kan het alcoholbeleid versterken.

Wat opvalt aan veel van de beleidsdocumenten is dat er geen meetbare doelen worden gesteld, noch dat er concrete activiteiten benoemd worden die uitgevoerd gaan worden. Mogelijk is dit in uitvoeringsplannen geregeld; alleen in de nota's gezondheidsbeleid (7, 9) wordt specifiek verwezen naar uitvoeringsplannen. Deze waren geen onderwerp van de desk research.

2.2.1 Preventie in de praktijk volgens de respondenten

In de praktijk worden op dit moment al verschillende preventieve activiteiten ingezet die (kunnen) bijdragen aan alcohol- en drugspreventie. Deze kunnen een basis vormen voor de aanpak alcohol- en drugspreventie die de gemeente Schiermonnikoog wil ontwikkelen.

Ouders

- De kennis over alcohol en de schadelijke gevolgen is volgens een respondent niet groot bij ouders, maar de Frisse Start ouderavond (zie ook onderwijs) is een eerste aanzet geweest om de kennis te vergroten.
- Vragen die ouders hebben betreffen onder meer: hoe ga je om met alcoholopvoeding als je zelf drinkt en vroeger zelf ook veel hebt gedronken.

Onderwijs

- De Inspecteur Boelenschool werkt met Frisse Start, een programma voor brugklassers en hun ouders. Frisse Start versterkt de negatieve sociale norm ten opzichte van middelengebruik die leerlingen op die leeftijd vaak nog hebben. Het programma helpt hen verstandige keuzes te maken. Er is een Frisse Start ouderbijeenkomst geweest waar ook over de situatie bij de bunker is gesproken. Dit jaar komt er een vervolg van Frisse Start op school.
- Alle leerlingen op school hebben een coach met wie zij wekelijks 20 minuten contact hebben. De invalshoek zijn de dingen waar de leerling zelf mee komt, dat is vaak met betrekking tot schoolvaardigheden, maar er is ook ruimte voor andere zaken.
- De Inspecteur Boelenschool is alcohol- en rookvrij. Op schoolreisjes wordt niet gedronken, al staat dat niet expliciet in het schoolbeleid. Op het examenfeest (voor/met ouders) wordt alcohol geschonken.
- Er was op school een Zorg Advies Team (ZAT), bestaande uit de zorgcoördinator, politie, huisarts, gemeente. Het ZAT team is tegenwoordig het Jeugdoverleg Schiermonnikoog (JOS)), bestaande uit de basisschool, de middelbare school, de politie, maatschappelijk werk, de GGD, VNN en de gemeente. Daarnaast zijn er lijnen naar verdere hulpverlening als dat nodig is.

Jongerenwerk

- Er is een jongerenwerker, maar die is al een tijd afwezig door ziekte; de continuïteit wordt erg gemist. Weinig respondenten zijn op de hoogte van het onderzoek van afgelopen zomer naar het type jongerenwerker dat nodig is op Schiermonnikoog.

Verslavingszorg Noord Nederland (VNN)

- Sinds 2 jaar is er een medewerker van VNN actief op het eiland. Zij werkt outreachend en maakt zich bekend bij alle hulpverleners, zodat zij naar haar kunnen verwijzen. Zo wordt er gebouwd aan een netwerk rondom ondersteuning bij verslavingen en alcohol- en drugspreventie. Zo heeft ze met de horeca contact over de Schier Academie (zie bij horeca). Daarnaast ondersteunt ze andere hulpverleners met tips hoe zij het gesprek aan kunnen gaan met eilanders over het alcohol- en drugsgebruik.

Horeca

- Over naleving in de horeca bestaan verschillende beelden, van positieve geluiden over de naleving van de leeftijdsgrens tot verontwaardiging over minderjarigen die er kunnen drinken. Van berichten dat er door personeel niet of nauwelijks gedronken wordt tijdens

werktijd tot het zien van horecamedewerkers die behoorlijk onder invloed zijn van alcohol en soms ook drugs, ook al voor de nazit begint. Van waardering voor horecamedewerkers die mensen goed aanspreken op grensoverschrijdend (drink)gedrag en hen het pand uitzetten tot verhalen over het toelaten van mensen onder invloed en flink doorschenken.

- Over de huidige sluitingstijden wordt verschillend gedacht: enerzijds bevordert de late sluitingstijd het verspreid verlaten van de horeca waardoor er minder mensen tegelijk op straat zijn, anderzijds zijn mensen veel zwaarder onder invloed en is er evengoed sprake van overlast op straat.
- Er is een initiatief van de Schier Academie om samen met VNN in het lesprogramma voor horecamedewerkers in opleiding een module op te nemen over verantwoord schenken en de eigen omgang met middelengebruik.
- In de horeca wordt ingegrepen bij tekenen van drugsgebruik, bijvoorbeeld als de toiletten lang gesloten blijven.
- Er lijken geen afspraken te zijn over hoe te handelen naar aanleiding van incidenten met betrekking tot GHB in drankjes, behalve dan dat er een ambulance voor het slachtoffer wordt gebeld. Ook is onduidelijk gebleven of er preventieve maatregelen worden genomen.

Toezicht en handhaving

- Politie is zichtbaar op straat aanwezig op zaterdagavond en laat zich ook zien bij de bunker en andere hangplekken. Ook bij de boot is de politie aanwezig en spreekt jongeren aan als hun gedrag daartoe aanleiding geeft. Daar gaat ook een preventieve werking vanuit. Niet alle respondenten weten dat er de hele week iemand van de politie op het eiland aanwezig is.
- Politie voert geen controle uit op naleving van de leeftijdsgrens en doorschenken, dat is het terrein van (alcohol)boa's.
- De (ingehuurde) boa's lijken niet op zaterdagavond te werken en er zijn berichten dat zij niet erg serieus worden genomen. De boa die in de zomer aanwezig was is alweer weg. Controle op naleving van de Alcoholwet is daarmee niet structureel op het eiland geborgd.
- Nalevingsonderzoek is na corona weer opgepakt.
- Enkelen vinden dat de horeca meer verantwoordelijkheid moet nemen voor de problemen door alcoholgebruik op straat in het weekend.

Kampeerboerderijen

- Kampeerboerderijen waar groepen vakantievierders verblijven hebben huisregels voor het verblijf, maar het is bij de respondenten niet bekend of er ook regels en afspraken zijn over het alcoholgebruik en gedrag. Het lijkt – door de hoge borg die sommige kampeerboerderijen vragen – dat zij het als een gegeven beschouwen dat er schade zal plaatsvinden.

Ouderenwerk

- Voor ouderen is er het Koningshuis, een woonkamer voor ontmoeting en (georganiseerde) activiteiten. Hier wordt geen alcohol geschonken. Alleen wanneer er een georganiseerde maaltijd is bij Van der Werff kan er alcohol worden besteld.
- De ouderenwerker is actief in het Koningshuis en gaat daarnaast ook langs bij inwoners op het eiland.

Overleg

- De Horecavereniging van Schier komt twee keer per jaar samen en overlegt twee keer per jaar met de gemeente. Met de politie is goed contact volgens de horeca en als er aanleiding voor is gaan ze in gesprek.
- Er is een Team Gezonde leefstijl bestaande uit de coördinator team zorg en welzijn, de eigenaar van Reactief buitensport, een raadslid, de burgemeester, de wethouder sociaal domein (met gezondheid in haar portefeuille), de medewerker van VVN, de schooldirecteur, de voorzitter van de lokale KHN, de huisarts en de beleidsmedewerker sociaal domein van de gemeente. Dit overleg was eerder meer ingericht op alcohol en drugs, maar is nu ingestoken op de brede gezonde leefstijl.
- Jongeren Op Schiermonnikoog overleg (JOS-overleg) heeft tot doel zorgen en signalen met elkaar te bespreken en oplossingen uit te zetten. Hierin zitten de directeuren van de basisschool en de Inspecteur Boelenschool, de Intern Begeleider van de basisschool, de politie, het jongerenwerk, maatschappelijk werk, medewerker VNN en de GGD pedagoog. De gemeente is trekker.
- Het Zorg en Advies Team op school (zie onderwijs, is opgegaan in het JOS-overleg).
- Ook buiten de overleggen om lijkt samenwerking op het eiland tussen de zorgprofessionals goed, en de verwijslijnen lijken duidelijk. Er wordt ook kennis uitgewisseld, over gesprekstechnieken bijvoorbeeld.

2.2.2. Waar valt volgens de respondenten winst te halen

Uit de gesprekken met professionals en inwoners blijkt dat de steun voor de inzet van preventieve maatregelen groot is, met name als het om jeugd en jongeren gaat. Bijna alle respondenten hadden wel ideeën over wat er op het gebied van preventie en/of handhaving moet gebeuren en gaven aan daar ook zelf hun bijdrage aan te willen leveren. De aanvullende preventie-ideeën die de respondenten gaven zijn hieronder gecategoriseerd waarop ze betrekking hebben.

Bewustwording, normsetting en voorlichting

- Het inzetten op bewustwording van het (eigen) gebruik van alcohol en drugs en de gevolgen van het gebruik.
- De bevolking meekrijgen in het verminderen van alcohol- en drugsgebruik door inzicht te geven in wat er speelt, mee te laten denken over de veranderingen, ouders bewust te maken van hun voorbeeldgedrag en de inzet van sleutelfiguren. Zij kunnen een bijdrage leveren aan het veranderen van de norm en de rest van de inwoners mee krijgen.
- De normalisering van het alcohol- en drugsgebruik tegengaan. Voorbeelden die door respondenten genoemd worden zijn:
    - Gedragsregels (met betrekking tot alcohol en drugs) op de boot en bij aankomst al communiceren, en laten weten dat er gehandhaafd wordt op Schiermonnikoog;
    - In overleg met studentenverenigingen uit Groningen over de alcoholcultuur en het voorkomen van schade en overlast door alcohol door studentengroepen op het eiland;
    - Geen alcohol schenken of toestaan bij activiteiten die op kinderen en jongeren (18-) zijn gericht
- Het praten over problemen met drank en drugs en elkaar aanspreken. Daarnaast zou het delen van kennis over bijvoorbeeld drugshandel minder taboe moeten zijn. Pas als signalen worden gedeeld kunnen er maatregelen genomen worden en is hulp mogelijk. Een simpele postercampagne kan het gesprek misschien al aanzwengelen.

Ouders

- Voorlichting aan ouders over de gevolgen van alcohol en drugs voor hun kinderen, en over hun eigen voorbeeldgedrag.

Onderwijs

- Voorlichting geven over alcohol- en drugs aan jongeren vanaf 11/12 jaar.
- Vervolg geven aan en uitbreiden van de inzet van 'Frisse Start' op school;
- Eindexamenfeest zou volgende keer zonder alcohol kunnen zijn. 'Maar dan moet je het er over hebben en dan in beleid vastleggen'.
- Bij begeleidings- en zorggesprekken met jongeren vaker vragen naar leefstijl.
- In de voorbereiding van jongeren die naar wal gaan voor het vervolg van hun opleiding ook aandacht besteden aan leefstijlonderwerpen zoals alcohol en drugs.

Integrale aanpak

- De gemeente zou volgens een van de respondenten kunnen nadenken welke uitstraling zij wil hebben: rust en natuur of feesteiland.
- Het ontwikkelen van een gezamenlijke aanpak voor alcohol- en drugsbeleid, samen met verschillende organisaties in de gemeente die elk hun eigen aandeel hebben;
- Kinderen onder de 18 jaar zouden minder met alcohol in aanraking moeten komen.
- Een community gerichte aanpak zoals het IJslands Preventiemodel (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving) zou kunnen werken als er draagvlak is, als sleutelfiguren in de gemeente er achter staan. De kunst is om iedereen er achter te krijgen; er moet niet naar elkaar gewezen worden;
- De gemeente moet zelf ook het goede voorbeeld geven en bijvoorbeeld geen alcohol schenken na raadsvergaderingen of andere bijeenkomsten die zij organiseert.

Horeca

- Een horecaconvenant afsluiten dat bijdraagt aan het verminderen van het alcoholgebruik en het verbeteren van de naleving van de Alcoholwet. In het convenant moeten maatregelen worden opgenomen over de nazit, het doorschenken, wederverstrekking, toezicht en sluitingstijden.
- Veel minderjarige jongeren hebben een (bij)baantje in de horeca en komen zo in een alcoholrijke omgeving. Zowel tijdens hun werk als bij de nazit waar alcohol wordt genuttigd. Het is goed om vanuit de werkgeversrol aandacht te hebben voor de alcoholrijke omgeving van jongeren.
- In de horecahuizen vindt ook alcohol- en drugsgebruik plaats, als het verhuurd wordt kun je lastig controleren. Eventueel een beheerder er opzetten en/of het opstellen van gedragsregels voor huurders en toezien op de naleving ervan.
- Over het nut van beveiliging door de horeca zijn de meningen verdeeld. Een voorstander zegt dat het zou voorkomen dat de politie vooral bezig is met oneigenlijk taken zoals mensen op straat tot stilte manen na het uitgaan van de horeca. Een ander ziet het minder zitten en vindt dat de horeca het zelf kan oplossen.

Toezicht en handhaving

- Bij het aanstellen van boa's erop letten dat zij stevig in de schoenen staan en goed met verstrekkers en jongeren kunnen communiceren.
- Er zou meer en strenger toezicht moeten zijn.
- Het ontbreekt momenteel aan een plan; er worden soms signalen gedeeld met de gemeente, maar daar zit geen opvolging aan. Er is betere informatie-uitwisseling nodig tussen gemeente, preventie en handhaving en horeca om tot een gezamenlijk gedragen aanpak te komen.

Vrije tijd (anders dan uitgaan)

- De meeste jongeren hebben naast school een bijbaantje en brengen daar een deel van hun 'vrije tijd' door. Desondanks blijft er tijd over en hebben ze geld van hun bijbaantje om te besteden. Het is goed als er dan zinvolle activiteiten zijn voor hen.
- Het creëren van meer alternatieve tijdsbesteding voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar is dus gewenst. Denk aan een meidenclub, een continu sportaanbod gericht op 18-minners dat niet afhankelijk is van hoeveel jongeren er in een bepaalde leeftijdsgroep zitten. Vrijwilligers van Stichting Lytje Willem doen al veel, maar voor deze groep is het aanbod beperkt.
- Het inzetten van een jongerenwerker.
- Uitvoering geven aan de skatebaan (en maatregelen nemen om te voorkomen dat het een drank- en drugshangplek wordt).
- Bij activiteiten gericht op jongeren/minderjarigen: geen alcohol schenken, ook niet voor de aanwezige volwassenen.

Zorg en ouderwerk

- Vaker vragen naar leefstijl en middelengebruik in contact met cliënten en patiënten, zonder oordeel maar om beter beeld te krijgen en gespreksopening te bieden.
- Deskundigheidsbevordering vanuit VNN door middel van training(en) aan het jongerenwerk, ouderenwerk, maatschappelijk werk en andere hulpverleners op het gebied van signaleren en het gesprek aan geen met de eilanders.
- Het organiseren van activiteiten voor ouderen die eenzaam zijn op het eiland.

Samenwerking en organisatie

- Er zijn verschillende overlegvormen waarin stakeholders bijeenkomen en waarin samenwerking, problemen, alcohol- en drugsgebruik, overlast en/of leefstijl op de agenda staan.
- Enkele professionals hebben wel kritische kanttekeningen bij deze overleggen:
    - De overleggen overlappen elkaar soms;
    - Het is niet altijd duidelijk welke opdracht de werkgroep/overleggroep heeft;
    - De samenstelling qua deelnemers is niet altijd even logisch;
    - De gemeente is soms wel heel zwaar vertegenwoordigd, met meerdere personen;
    - Sommige genodigden zijn weinig aanwezig en anderen ontbreken (zoals de KNRM en de voetbalvereniging).
- Een professional pleit dan ook voor een duidelijke opdracht en mandaat per overlegvorm.
- Volgens de respondenten moet de gemeente een duidelijke missie en visie uitdragen en de regie nemen in een samenhangende aanpak en uitkomsten monitoren. Het is niet altijd nodig heel dicht op de uitvoering te zitten.

3. Conclusies

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de onderzoeksvragen en trekken we conclusies aan de hand van de deskresearch, de interviews met professionals, de focusgroepen met jongeren en met volwassenen en ouderen. In paragraaf 3.1 geven we antwoord op de vraag wat bekend is over alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog. In paragraaf 3.2 geven we antwoord op de vraag over alcohol- en drugspreventie op Schiermonnikoog.

3.1 Alcohol- en drugsgebruik

1. *Welke informatie over alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog is er beschikbaar in bestaande onderzoeksrapporten, registraties en beleidsnota's?*
2. *Welke kennis hebben (lokale) ketenpartners over het alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog?*
3. *Wat weten jongeren, volwassenen en ouderen zelf over het alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog?*

Op basis van de cijfers, de interviews met professionals en de gesprekken met jongeren, ouderen en volwassenen concluderen we het volgende over het alcohol- en druggebruik op Schiermonnikoog:

Het alcoholgebruik is (te) hoog
Op Schiermonnikoog is het alcoholgebruik hoog, vinden de respondenten. Cijfers bevestigen dit beeld. In Friesland wordt door alle leeftijden meer gedronken dan in de rest van Nederland, maar de volwassenen en ouderen van de Waddeneilanden steken daar nog bovenuit. Hoewel de startleeftijd voor alcoholgebruik iets omhoog is gegaan sinds de leeftijdsgrens is verhoogd naar 18 jaar, wordt volgens de respondenten ook door minderjarigen flink gedronken.

Alcohol is onderdeel van de eilandcultuur
Er is een tolerante norm ten aanzien van alcoholgebruik. Zowel thuis (alleen of in gezelschap), tijdens of na het werk, bij het verenigingsleven (dat zich veelal in de horeca afspeelt) en bij festiviteiten: er is altijd alcohol aanwezig. Er wordt dan ook veel en vaak gedronken. Het lijkt erop dat veel eilanders daar pas een probleem in zien als het tot overlast, ziekte of verslaving leidt. Men lijkt zich er niet van bewust dat ook beperkt alcoholgebruik al tot gezondheidsrisico's kan leiden en andere mentale of fysieke problemen kan versterken.
Veel van de volwassenen vinden het goed dat minderjarige kinderen drinken. Toeristen die graag veel drinken, zoals (groepen) studenten uit Groningen, laten in hun drinkgedrag ook een tolerante norm zien ten aanzien van alcoholgebruik. Het is – voor jong en oud – moeilijk om niet met alcohol geconfronteerd te worden. En er lijken niet veel afspraken te zijn over de omgang met alcohol. Het alcoholgebruik staat bij de meeste eilanders niet ter discussie, al zien ze wel problemen.

Meeste zorgen over alcoholgebruik in horeca en bunker
Hoewel alcoholgebruik alom aanwezig is worden de horeca en de bunker, en in mindere mate het strand, als bron van grootste zorg genoemd. Met betrekking tot de horeca zijn er vragen over de kwaliteit van de naleving van de leeftijdsgrens en het doorschenken aan mensen onder invloed. Ook de mate waarin gedronken wordt bij de nazit vaak genoemd, onder andere omdat daarbij minderjarige horecawerknemers aanwezig zijn. Tot slot is er de overlast na het uitgaan door mensen onder invloed. Vooral groepen toeristen (waaronder studenten) drinken veel en komen soms ook onder invloed al aan. Over de bunker- (en strand-)feestjes tijdens de (corona-)zomers maakt men

zich zorgen vanwege het gebrek aan toezicht en regulering. Het lijkt een vrijplaats te zijn voor overmatig gebruik en dat brengt naast gezondheidsrisico's ook veiligheidsrisico's met zich mee.

Alcohol wordt als probleem gezien bij de jeugd en als het voor overlast en verslaving zorgt
De meeste respondenten maken zich zorgen over het alcoholgebruik van jongeren en jongvolwassenen. Zij zien dat zij al flink drinken, ook wanneer zij minderjarig zijn. Er zijn ouders die het alcoholgebruik van hun minderjarige kinderen niet zo'n probleem vinden en dat leidt tot verdere normalisering.

De problemen die verder het meest benoemd worden liggen op het vlak van overlast, verslaving en de veiligheidsrisico's. Voor wat betreft jongvolwassenen (toeristen en ook wel eilanders) komt het regelmatig voor dat zij na het uitgaan overlast veroorzaken door luidruchtig over straat te gaan en vinden er (kleine) vernielingen plaats. Verder maken de respondenten zich zorgen over het risico dat met name 18-minners niet veilig thuiskomen als ze dronken zijn.
Professionals kennen een aantal stille drinkers; gevoelens van eenzaamheid en armoede kunnen daarbij een onderliggend probleem zijn. Als men al persoonlijke problemen ervaart door alcohol, dan worden deze niet benoemd en/of niet herkend. Er lijkt een taboe op het vragen en krijgen van hulp met alcoholproblemen, al heeft twintigtal eilanders wel hulp gezocht hebben.

Aard en omvang drugsgebruik en -handel moeilijk vast te stellen
Respondenten zeggen in vergelijking met alcohol een minder duidelijk beeld ten hebben van het drugsgebruik op het eiland. Een aantal dingen waarover overeenstemming is:

- De eilanders hebben een negatieve norm met betrekking tot het gebruik van drugs.
- Men heeft wel het idee dat het drugsgebruik is toegenomen, vooral sinds corona. De cijfers van drugsgebruik tonen echter geen toename ten opzichte van voor corona voor Friesland (dit beeld komt overeen met de rest van Nederland). Voor de Waddeneilanden zijn in 2021 geen aparte cijfers gepubliceerd.
- Het vaakst worden de toeristen genoemd als de grootste drugsgebruikers op het eiland. Daarnaast worden ook de horecawerknemers die van wal komen en in personeelshuizen gezamenlijk woonruimte hebben genoemd. Mogelijk gaat het ook om de jongvolwassenen die aan wal naar school gaan en in het weekend thuis wonen en van uitgaan houden.
- De drugs worden meegenomen vanaf de wal en gebruikt voor- tijdens en na het uitgaan en volgens sommigen ook tijdens het werken in de horeca.
- Er worden verschillende drugs gebruikt: hasj en wiet, XTC, cocaïne worden het meest genoemd, daarnaast ook GHB.
- Het drugsgebruik zou plaatsvinden in en rond de horeca, maar ook op plaatsen zoals in de bunker, op het strand, of in de personeelshuizen. Hierdoor is er weinig toezicht op de jongeren en jongvolwassenen en kunnen zij dus zonder toezicht drugs gebruiken. Enkele gezondheidsincidenten op het eiland zouden veroorzaakt zijn door een combinatie van alcohol en drugs.

3.2 Alcohol- en drugspreventie

4. *Hoe zou preventie van het alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog volgens de ketenpartners, jongeren, volwassenen en ouderen eruit moeten zien? En welke bijdrage kunnen de verschillende partijen leveren?*

Op basis van de beleidsstukken, de interviews met professionals en de gesprekken met jongeren, ouderen en volwassenen concluderen we het volgende over preventie van alcohol- en druggebruik op Schiermonnikoog:

Voldoende aanknopingspunten voor preventie; wel aandacht nodig voor vrijetijdsbesteding
In de praktijk en de bestaande beleidsplannen en rapportages zijn al verschillende beleidsdoelstellingen, acties en andere aanknopingspunten die kunnen bijdragen aan alcohol- en drugspreventie. Zo is de Inspecteur Boelensschool gestart met 'Frisse Start' en hebben jongeren een coach op de school. Professionals zijn zich veelal bewust van het risicovolle drinkgedrag door de eilanders en proberen het te agenderen, zowel in persoonlijke contacten als in overleg. Verslavingszorg Noord Nederland is actief op het eiland. Tijdens uitgaansavonden is de politie aanwezig en er worden boa's ingehuurd. De aanwezigheid en rol van boa's lijkt nog wat minder uit de verf te komen. Ook wordt er nalevingsonderzoek bij de horeca gedaan en is onderzocht welke inzet van jongerenwerk nodig is op het eiland. Wat niet expliciet in de beleidstukken naar voren komt, maar wel genoemd is door de jongeren en enkele professionals: er is vooral in de winter voor 12 tot 17-jarigen weinig te doen op het eiland, anders dan werken in de horeca. Tot slot zijn er verschillende samenwerkingsverbanden en overleggen die een rol kunnen spelen in het aansturen en uitvoeren van preventie activiteiten.

Uitdaging: een nieuwe alcoholnorm
Om echt iets te bereiken zou de norm dat alcoholgebruik normaal is volgens de meeste professionals en enkele inwoners onderwerp van gesprek moeten worden. Wat willen wij voor de jeugd? Past de huidige rol van alcohol daarin en welke veranderingen met betrekking tot het schenken van alcohol kunnen wij aanbrengen in de omgeving waarin onze kinderen opgroeien? Dit zijn de vragen die genoemd worden en onderwerp van gesprek zouden moeten zijn.
Het is volgens bijna iedereen een uitdaging om in een gesloten gemeenschap als Schiermonnikoog een norm te veranderen. De gemeenschapszin zorgt enerzijds voor veiligheid, op elkaar kunnen rekenen en het gevoel het samen op te lossen. Anderzijds maakt het ook dat je niet buiten de boot wilt vallen en hou je altijd rekening met wat de buren ergens van vinden.

Draagvlak voor bewustwording en een 'community' aanpak
Een belangrijke voorwaarde voor verandering is dat er meer bewustwording komt over wat alcohol met je doet. Welke risico's brengt het met zich mee en hoe beïnvloedt het je mentale en fysieke gezondheid. Dit zou volgens iedereen een plaats moeten krijgen in de preventieve aanpak.

Er is draagvlak voor een eilandbrede preventieaanpak op het gebied van alcohol- en drugsgebruik waaraan iedereen zijn steentje kan bijdragen. In de interviews en gesprekken zijn veel verschillende partijen genoemd die al iets doen op het gebied van preventie en er waren verrassend veel goede ideeën om de preventieaanpak te versterken. Een dergelijke aanpak behoeft regie door de gemeente, visie, samenwerking en een lange adem zo zeggen de gesprekspartners. Het IJslands Preventiemodel (tegenwoordig OKO - Opgroeien in een Kansrijke Omgeving) wordt vaak als voorbeeld genoemd door professionals en komt ook in gemeentelijke beleidsstukken al voor. In deze aanpak wordt gewerkt aan een omgeving waarin alcoholgebruik niet vanzelfsprekend is. Ouders,

onderwijs, ondernemers, aanbieders van vrijetijdsvoorzieningen en de gemeente, iedereen is betrokken.

Pleidooi voor versterken van (naleving van) regelgeving, toezicht en handhaving
Naast preventie wordt door een aantal respondenten ook het belang van de naleving van regels benadrukt. Bijvoorbeeld het naleven van de regels uit de Alcoholwet omtrent de leeftijdsgrens, het doorschenken aan dronken personen en wederverstrekking aan minderjarigen verdient de aandacht. Ook noemen een aantal respondenten het opstellen van normerende gedragsregels rondom het drugsgebruik. Waarbij het ook van belang is dat deze op het eiland worden nageleefd.
Daarnaast is het van belang om gezamenlijk op te trekken met de horeca als grootste werkgever en alcoholverstrekker. Het horecaconvenant dat op dit moment herzien wordt biedt mogelijkheden om afspraken te formuleren over naleving, handhaving en preventie van problemen door alcohol en drugs. Op een aantal spontane feestlocaties zoals het strand en de bunker ontbreken huisregels en is ook geen permanent toezicht aanwezig. Naast verbieden en handhaven zijn er voor deze locaties geen preventieve maatregelen genoemd.

4. Aanbevelingen

Een aanpak alcohol- en drugspreventie is het meest effectief wanneer deze zich richt *op de omgeving* van de inwoners. Dat betekent dat de fysieke en sociale omgeving het gewenste gedrag consequent makkelijk moet maken en moet ondersteunen. Dat heeft het meeste effect op gedrag van mensen. Een dergelijke aanpak vraagt om een duurzame investering in alcohol- en drugspreventie op Schiermonnikoog. Het is belangrijk dat de gemeente hierbij de regie pakt en inzet op een duidelijke (overleg)structuur met de lokale partners.

Uit de Scanner blijkt dat Schiermonnikoog een alcoholrijke omgeving is waar van jong tot oud iedereen geregeld in aanmerking komt met alcohol. Het eiland leeft van de horeca en het toerisme, en dat brengt een hoger alcohol- en drugsgebruik met zich mee. De eilanders zijn wel open over hun alcoholgebruik, maar niet op het moment dat het alcoholgebruik leidt tot problemen. Dan is het toch een meer gesloten gemeenschap en de eilanders worden niet graag verteld wat ze zouden moeten doen.

Op basis hiervan en op grond van de resultaten van de Scanner formuleren we de volgende aanbevelingen voor de gemeente Schiermonnikoog:

1. Investeer in een omgevingsgerichte community aanpak

De gemeente overweegt zich aan te sluiten bij OKO en ook veel professionals zien hierin een goede manier om in preventie te investeren. Uit deze Scanner blijkt dat er in de gemeente onder de professionals veel draagvlak is voor het implementeren van deze aanpak. Deze omgevingsaanpak is (onder meer) gericht op de minderjarige jeugd, op samenwerking tussen alle partijen, op het aanbieden van vrijetijdsbesteding. Daarmee sluit de aanpak aan op een aantal uitgangspunten van preventie die door veel van de gesprekspartners genoemd zijn.

Opgroeien in een kansrijke omgeving

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO, gebaseerd op het IJslands Preventiemodel) is een primaire preventieaanpak voor het voorkomen van middelengebruik door jongeren en het verbeteren van hun welbevinden. Met deze omgevingsaanpak wordt op basis van de inzet van activiteiten en interventies gewerkt aan het versterken van beschermende- en verminderen van risicofactoren voor middelengebruik door jongeren. Het beleid voor deze activiteiten wordt gebaseerd op lokale gegevens over jongeren die middels een tweejaarlijkse vragenlijst worden opgehaald.

De kracht van de aanpak zit in de combinatie van het inzetten van werkzame elementen:

- Evidence based werken. Beleid vormen op basis van lokale data en het inzetten van effectieve interventies/activiteiten
- Commmunity based werken. Deze aanpak is niet een project van alleen de gemeente, maar een aanpak waarbij de hele gemeenschap wordt betrokken. De gemeente is de kartrekker en werkt samen met lokale partijen die betrokken zijn bij opgroeiende jeugd. Daarmee draagt deze aanpak ook bij aan het in gang zetten van een cultuurverandering.
- Inzetten op verandering in de omgeving. De aanpak richt zich niet direct op de jongeren maar op de omgeving van de jongeren. Er zijn vier domeinen waar OKO zich met name op richt: het gezin, de vrije tijd, school en de peergroep. Binnen deze domeinen zijn de eerder genoemde beschermende en risicofactoren geïdentificeerd waarop ingezet kan worden om verandering teweeg te brengen.

2. Investeer in bewustwording en verandering van de norm van alcoholgebruik

Op Schiermonnikoog heerst de norm dat het normaal is om te drinken bij verschillende gelegenheden, na het werk en bij andere sociale activiteiten. Verder wordt er ook thuis flink gedronken op het eiland, zowel in gezelschap als alleen. Verder drinken jongeren al op vroege leeftijd en heerst er de norm dat het normaal is dat alcohol onder de 18 wordt gedronken. Om het hoge alcoholgebruik te verminderen is het aan te bevelen in te zetten op bewustwording over de gevolgen van het alcoholgebruik en gezamenlijk een nieuwe norm rond alcoholgebruik vast te stellen. Daar kun je dan met de andere preventieve activiteiten op aansluiten.

Maak gebruik van draagvlak dat er is onder de geïnterviewde ketenpartners om hier een bijdrage aan te leveren. Dat is ook nodig, omdat een verandering van de norm tijd kost en ondersteund moet worden door maatregelen in de omgeving van (jonge) drinkers, bijvoorbeeld door het schenkbeleid aan te passen.

Voor volwassenen kan de eerste stap een bewustwordingscampagne zijn die kan leiden tot kennis vergroting, het op gang brengen van praten over alcoholgebruik op het eiland en het verkleinen van het taboe op hulp vragen.

Het beperken van de beschikbaarheid van alcohol is een krachtige preventie maatregel. Ga als gemeente het gesprek aan met samenwerkingspartners over wanneer wel en wanneer geen alcohol geschonken wordt. De gemeente kan hier een voortrekkersrol in spelen door het eigen schenkbeleid onder de loep te nemen. Volwassenen hebben een voorbeeldrol voor kinderen en jongeren. Ga het gesprek aan met ouders over deze rol en stimuleer hen geen alcohol te drinken in kinderrijke omgevingen, zoals kinderfeesten.

Hoewel de leeftijd dat alcohol wordt gedronken op het eiland iets omhoog is gegaan, blijft het aan te bevelen om in te zetten op NIX18. Jongeren die niet drinken tot hun 18e hebben meer focus in de klas, hebben minder kans om verslaafd te raken en keren fris terug van een feestje. Daarnaast zijn de hersenen van kinderen nog lang niet volgroeid en willen zich nog ontwikkelen. Alcohol drinken werkt de ontwikkeling juist tegen. Op de website van NIX18 staan meer tips om ook echt in te zetten op NIX18 in de gemeente, ook over de voorbeeldrol van volwassenen op het eiland.

3. Ontwikkel een alcohol- en drugspreventie aanpak met de horeca

De herziening van het horecaconvenant kan aangewend worden om samen met de horeca in te zetten op alcohol- en drugspreventie. Hierbij is het belangrijk dat preventie, toezicht en handhaving hand in hand gaan. Juist omdat er wisselende berichten zijn over naleving van de alcoholwetgeving en drugs in de horeca en de horecahuizen, is het goed eerst de situatie meer helder te krijgen. Dan kan door een plan te maken waarin eerst een aantal observaties worden uitgevoerd door bijvoorbeeld VNN en een boa. Zij kunnen in kaart brengen wat goed gaat en waar verbetering mogelijk is. Dit is uitgangspunt voor gesprek met de horeca. Vervolgens worden verbeteringen doorgevoerd en volgt een periode van preventief toezicht. Uiteindelijk moet het leiden tot een aanpak waarin duidelijke afspraken staan en is beschreven hoe met overtredingen en sanctionering wordt omgegaan. Het is de taak van de gemeente om boa's in te zetten die stevig in de schoenen staan die de naleving van de Alcoholwet waarborgen.

Daarnaast is het goed als er aandacht blijft voor structurele scholing en training van (aankomend) horecapersoneel via bijvoorbeeld het mooie initiatief van de Schieracademy.

Tot slot kan de rol van de horecaondernemer als werkgever een impuls krijgen door te werken aan Alcohol- drugs-, en medicijnenbeleid (ADM-beleid), dat is de ontwikkeling van beleid op het gebied van alcohol, drugs en medicijnen voor het personeel.

4. Ontwikkel een preventieve aanpak gericht op (riskant) gebruik door jongvolwassenen

Het (riskant) alcohol- en drugsgebruik vindt op Schiermonnikoog niet alleen plaats op plaatsen waar (formeel) toezicht is. Vanuit de respondenten wordt alcohol- en drugsgebruik op het strand, in de personeelshuizen, op de kampeerboerderijen, de afgelopen twee coronazomers in de bunkers en op andere locaties in de openbare ruimte regelmatig genoemd. Op deze plaatsen is er geen formeel toezicht op het alcohol- en drugsgebruik door jongeren en jongvolwassenen. Er is daarbij niemand verantwoordelijk voor het organiseren van deze feesten, omdat dit niet vanuit de horeca of evenementenorganisaties wordt georganiseerd. Er zijn echter wel zorgen over wat daar gebeurt. Daarom zou het goed zijn om met alle lokale partners een plan van aanpak op te stellen hoe het eiland hier mee omgaat en eventueel aanvullende regels op te nemen. Op grond van de APV van de gemeente Schiermonnikoog kunnen feestjes in openbare plekken alleen worden gehouden met een vergunning. In een plan van aanpak kan worden opgenomen onder welke voorwaarden feesten op het strand, in de bunker en op andere plekken wel zijn toegestaan. Daarbij is het goed om op te nemen op welke wijze (informeel) toezicht wordt geregeld en hoe de handhaving wordt geregeld. Bij een plan van aanpak hoort ook een goede communicatie richting potentiële bezoekers over deze voorwaarden. Voor het realiseren van het plan van aanpak is het ook te overwegen om (extra) te investeren in handhaving op naleving van de APV en de Alcoholwet.

5. Investeer in vrijetijdsactiviteiten voor jongeren

Voor jongeren en jongvolwassenen is er weinig alternatieve vrijetijdsbesteding. Vanaf 12 jaar verlaten de meeste jongeren de (sport)vereniging en zijn er geen alternatieven. Bovendien is de jongerenwerker de afgelopen periode uitgevallen geweest. De jongerenwerker wordt node gemist voor de ondersteuning van jongeren en voor het organiseren van activiteiten voor en door jongeren. Jongeren geven zelf aan wel deel te willen nemen aan activiteiten en/of onderdeel te willen zijn van meiden / jongensgroepen waar activiteiten mee worden gedaan. Het idee om een jongerenwerker + aan te stellen zoals voorgesteld in een onderzoek dat in 2022 is uitgevoerd verdient opvolging. De nieuwe jongerenwerker kan een belangrijke verbindende rol vervullen tussen jongeren, ouders en professionals op het eiland.

5. Bijlagen

Bijlage 1. Overzicht gebruikte documenten deskresearch

Naam document	Uitgave van	Jaar (publicatie of periode)
1. Gezondheidsmonitor V&O gemeentelijke cijfers 18-64 2020	GGD Fryslân	2020
2. Gezondheidsmonitor V&O gemeentelijke cijfers 65+ 2020	GGD Fryslân	2020
3. Jeugdmonitor 2019. Gebiedscijfers 12-18 jaar Waddeneilanden	GGD Fryslân	2019
4. Samenvatting jeugdmonitor 2019	GGD Fryslân	2019
5. Trendanalyse gezondheidsmonitoren jeugd en 19+ 2012-2016	GGD Fryslân	2012-2016
6. Resultaten controle 2018 & 2019	Onbekend	2018-2019
7. Gezondheidsbeleid Friese Waddeneilanden 2018 – 2021. Vlieland - Ameland - Schiermonnikoog - Terschelling	De Waddeneilanden	2018-2021
8. Evaluatie gezondheidsbeleid 2018-2021 Schiermonnikoog	Gemeente Schiermonnikoog	2018-2021
9. Gezondheidsbeleid Friese Waddeneilanden 2022 – 2026 Vlieland - Ameland - Schiermonnikoog - Terschelling	De Waddeneilanden	2022-2026
10. Inhoudelijk verslag September 2020 t/m mei 2021 Gemeente Schiermonnikoog	VNN	Sep 2020-mei 2021
11. Inzet Schiermonnikoog	Gemeente Schiermonnikoog	1 augustus 22
12. Horecaconvenant Schiermonnikoog	Gemeente, KHN afdeling Schiermonnikoog en politieteam Schiermonnikoog	April 2015
13. Inventarisatie jeugd- en jongerenwerk 2022 De kracht van de jeugd op Schiermonnikoog	Barkema & De Haan (in op dracht van gemeente Schiermonnikoog)	Sep 2022
14. Gelijke monniken, gelijke kappen Toezicht- en handhavingsbeleid gemeente Schiermonnikoog 2020-2024	Gemeente Schiermonnikoog	2020-2024
15. Preventie- en handhavingsplan alcohol Gemeente Schiermonnikoog 2022-2026 (Conceptversie)	Gemeente Schiermonnikoog	2022-2026
16. Bijlage 1: toelichting middelen en overige	Gemeente Schiermonnikoog	2022-2026

17. Concept Visie Sociaal Domein Regio Noordoost-Friesland	Gemeenten Noardeast-Fryslân, Dantumadiel, Ameland en Schiermonnikoog	Versie 14-1-2022
18. Sportakkoord Gemeente Schiermonnikoog	Gemeente Schiermonnikoog en sportaanbieders	Juni 2020

Bijlage 2 Topiclijst interviews

Introductie (3-5 min)

a) Wie zijn wij
b) Context en doel interviews
c) Toestemmingsformulier & Opname
d) Onderwerpen
    - Alcohol en drugs gebruik op Schiermonnikoog
    - Preventie en aanpak alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog
    - Het gaat om wat jij hier over weet en wat je er van vindt. Alle antwoorden zijn goed.
    - Het gaat dus niet over het bespreken van persoonlijke problemen; dat is niet onze expertise en niet het doel van het interview
e) Duur interview, beperkte tijd dus soms afbreken
f) Nog vragen?

A. Achtergrondvragen (max 5 min)	
Achtergrondinfo respondent	Naam organisatie/instantie
	Functie
	Hoe lang in deze functie
Link doelgroepen	Met welke doelgroep komt de respondent in contact?
	Hoe komt de respondent in contact met deze doelgroep? In welke situaties?
	Hoe heeft de respondent te maken met middelengebruik door de doelgroep? (welke situaties, in welke rol)

B. Alcohol en drugs gebruik op Schiermonnikoog (15 min) Wat weet u (uit eigen ervaring/observaties/onderzoek/registraties) van alcohol- en drugs gebruik op Schiermonnikoog?	
Algemeen beeld	Heeft u een goed beeld van het alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog?
	Hoe ziet het alcohol- en drugsgebruik op Schiermonnikoog er uit? Uitgesplitst naar: - Jongeren tot 18 jaar – alcohol / drugs - Jongvolwassenen tot 27 jaar – alcohol / drugs - Volwassenen – alcohol / drugs - Ouderen – alcohol / drugs
	Is dat eigen observatie of info via via?
Drugsproblematiek. Alle vragen uitsplitsten naar doelgroepen: - **Jongeren** - **Jongvolwassenen tot 27 jaar** - **Volwassenen** - **Ouderen**	Hoe ziet het drugsgebruik op Schier er uit?
	Welke drugs worden gebruikt? Checklist middelen: - Lachgas - GHB - NPS (3-MMC e.d.) - Cannabis - Opiaten - Speed - Cocaïne
	Zijn er specifieke gebruikers te identificeren? Wat zijn verschillen in gebruik tussen deze groepen. Omvang groepen?
	In welke setting wordt er (het meest) gebruikt?
	Zijn er problemen door drugs op Schiermonnikoog? Waar zit uw grootste zorg?

	Zo ja, welke drugs / welke gebruikers zorgen voor de grootste/meeste problemen? Omvang van deze groep/aantal gebruikers?
Alcoholproblematiek	Hoe ziet het alcoholgebruik op Schier er uit? / In welke mate alcohol gebruik?
	Wat is de trend de afgelopen jaren? Toename, afname, gelijk gebleven?
	In welke setting wordt er (het meest) gedronken?
	Zijn er specifieke drinkers te identificeren?
	Zijn er problemen door alcohol op Schiermonnikoog? Waar zit uw grootste zorg? Welke drinkers of in welke setting zijn de problemen het grootst? Omvang?
Cijfers	Bent u in bezit van registraties, cijfers over alcohol-/drugsgebruik en problematiek/overlast anders, dan wij al hebben?

Preventie en aanpak van (riskant) alcohol en drugs gebruik (20 min) Hoe ziet alcohol- en drugspreventie er op Schiermonnikoog uit en wat zou het doel van alcohol- en drugspreventie moeten zijn?	
Algemeen Checklijst - thuis (ouders, hokken) - school - sport - uitgaan - toezicht - handhaving - jongerenwerk - zorgketen (signaleren, hulp/advies? verwijzen)	Wat loopt goed op gebied van alcoholpreventie? Drugspreventie?
	Waar liggen uitdagingen mbt alcoholpreventie? Mbt drugspreventie?
	Waar liggen kansen om alcoholpreventie te verbeteren? En drugspreventie?
	(voorbeelden: Voorlichting Deskundigheidsbevordering professionals Signaleren van problemen in een vroeg stadium en begeleiden of verwijzen (**verwijsindex risicojongeren? – zie nota jeugdbeleid)** Regelgeving (huisregels en APV) Toezicht (formeel/informeel) Handhaving Omgevingsaanpak
	Wat zou volgens u als eerste moeten gebeuren? Noem drie speerpunten
	Is er draagvlak voor een (integrale) preventieaanpak? Zoals OKO
Uw organisatie/instantie	Wat is de rol van uw eigen organisatie in alcohol- en drugspreventie?
	Wat zou uw organisatie meer kunnen doen?
	Wat is daarvoor nodig?
Andere partijen	Voor welke andere partijen ziet u een rol? Welke partijen moeten volgens u (meer) betrokken worden bij de oplossing
	Wat zouden zij anders/beter/meer kunnen doen? Waar moeten ze vooral mee doorgaan?
	Wie heeft er volgens u goede ideeën over alcohol- en drugspreventie? Met andere woorden, met wie moeten we zeker nog gaan praten?
Horeca (alleen aan horeca stellen)	Er is veel horeca op het eiland: welke invloed heeft dit op de drankcultuur op het eiland?
	Hoe zit het met het horecaconvenant dat in 2015 is afgesloten? Geldt dat nog, wordt het jaarlijks vernieuwd? NB is onderwerp in coalitieakkoord
	Hoe is het contact met de gemeente?
	Welke rol kunnen zij spelen qua preventie? Naleving?
	Worden horeca ondernemers ondersteund vanuit de gemeente bij de naleving van de Alcoholwet? Bijvoorbeeld d.m.v. scholing of voorlichting, preventief toezicht?
	Achier Academie: aandacht voor verantwoord schenken? en voor professionele beroepshouding tav alcohol en de verleidingen van alcohol en drugs in het nachtleven?
School (alleen aan school stellen)	Worden er preventieprogramma's ingezet op school? Op het eiland en op de wal? En zit hier verschil tussen?

	Waar komen jongeren meer in aanmerking met alcohol- en drugs? Op het eiland of aan de wal?
	In nota sociaal domein staat: 'verbeterpunt is het ontwikkelen van een **ondersteuningsstructuur in het onderwijs voor jongeren die normaal gesproken een beroep doen op de jeugdhulp**. Dit vereist normaliseren, cultuurverandering en een intensieve samenwerking tussen gemeenten en scholen'. Hoe staat het daarmee?
Jongerenwerk (alleen aan jongerenwerk stellen)	Opvolging rapport? Aanstelling jongerenwerker plus (die ook lichte hulp kan bieden)? samenwerking VNN?
Ouderenzorg (alleen aan ouderenwerk stellen)	Welke ouderen in inloopvoorziening? Doelgroep alcoholgebruik? Wat is nodig om doelgroep te bereiken, wat is nodig aan preventie?
	Hoe aandacht aan middelengebruik bij de speerpunten voor gezond ouder worden (bij doelstellingen leefstijl en vroegsignalering)? Nb bij gezond ouder worden, worden ook valpreventie, mentale gezondheid, mantelzorg genoemd.
Signalen delen (aan iedereen stellen)	Heeft u het idee dat problemen door alcohol en drugs herkend worden door professionals? of sociale omgeving van de drinker/drugs gebruiker?
	Zijn problemen door drank of drugs bespreekbaar?
	Hoe wordt er voor gezorgd dat signalen over (problemen met) alcohol- en drugsgebruik bij de juiste personen terecht komen? En is daar meer inzet voor nodig?
	Met wie zouden jongeren zorgen m.b.t. alcohol en drugs over zichzelf of anderen willen delen? En hoe zou het vervolgtraject (met het signaal) er uit moeten zien?
Politie (alleen aan politie stellen)	Wordt er ingezet op preventief toezicht? En worden deze signalen gedeeld met andere partijen, zoals het jongerenwerk?
	Is het drugsgebruik en de handel in drugs in beeld?
	Wordt er gehandhaafd op overtredingen van de Alcoholwet, of wordt er soms ook een gedoogstrategie toegepast?
	Wordt halt afdoening vaak toegepast?
	Horecaconvenant stand van zaken?

Samenwerking (5 -10 min)	
Uw organisatie/instantie	Hoe zou het lokale preventiebeleid georganiseerd moeten worden? Wie is er verantwoordelijk, hoe wordt de voortgang bewaard en hoe evalueer je? Kunnen bestaande samenwerkingsstructuren/-overleggen hier een rol in spelen?
	Met wie/welke andere partijen werkt u/uw organisatie samen? Hoe loopt dat?
	Met wie zou u meer of anders willen samenwerken?
Zorgstructuur	Hoe ziet de zorgstructuur er uit? Wat loopt goed? Zijn er knelpunten
Gemeente	Wat is volgens u de rol van de gemeente?

Afsluiting (3 min)	
Vragen	Nog iets waarnaar we niet gevraagd hebben? Nog terugkomen op iets?
Afronding	Bedankt
	Hoe verder
	Planning en terugkoppeling
	Nog vragen

Trimbos instituut

